

ĐỔI MỚI, NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG TRUNG BÀY GIÁO DỤC, PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HÓA TẠI BẢO TÀNG NAM ĐỊNH

MAI HUỆ*

TÓM TẮT

Nắm bắt xu hướng phát triển hiện nay của các bảo tàng, Bảo tàng Nam Định đã có những hoạt động đổi mới để nâng cao chất lượng các cuộc trưng bày bằng các hình thức khác nhau như trình diễn di sản văn hóa phi vật thể, hoạt động trải nghiệm... đem lại hiệu quả cao đối với công tác truyền truyền, giáo dục công chúng.

Từ khóa: trưng bày; giáo dục công chúng; bảo tàng

ABSTRACT

Seizing the current development trends of museum, Nam Dinh museum has made innovation activities to improve the quality of the exhibition in different forms such as presenting the cultural heritage of the intangible, work experience etc. to bring high efficiency to the work of propaganda and education of the public.

Key words: Exhibition, Public education, Museum

Bảo tàng Nam Định là một thiết chế văn hóa quan trọng của tỉnh, hiện đang lưu giữ gần 20.000 tài liệu, hiện vật, phản ánh khá toàn diện lịch sử tự nhiên và lịch sử xã hội của địa phương, trong đó đặc biệt có 3 cổ vật được Thủ tướng Chính phủ công nhận là bảo vật quốc gia và gần 20 bộ sưu tập hiện vật giá trị. Đến với Bảo tàng Nam Định, công chúng được tham quan hệ thống trưng bày phong phú và hấp dẫn với nhiều sưu tập hiện vật gốc tiêu biểu, độc đáo cùng những hình ảnh tư liệu trưng bày theo các chủ đề, sẽ giúp công chúng hiểu được một cách tổng quan về lịch sử hình thành và phát triển cũng như những nét văn hoá truyền thống riêng có; những phong tục tập quán đặc trưng của mảnh đất, con người Nam Định. Chính vì vậy, từ khi mở cửa phục vụ công chúng, hàng năm, Bảo tàng đã đón trung bình từ 10.000 - 12.000 lượt khách tham quan đến nghiên cứu và học tập. Kết quả ấy là bởi Bảo tàng Nam Định luôn quan tâm, đẩy mạnh các khâu hoạt động, trong đó,

đặc biệt chú trọng và nâng cao chất lượng công tác trưng bày, tuyên truyền, giáo dục nhằm phát huy hơn nữa giá trị di sản văn hóa của địa phương đến mọi đối tượng công chúng.

Hiện nay, hệ thống trưng bày cố định của bảo tàng bước đầu đã được đổi mới và vượt ra khỏi cách thức trưng bày cổ điển, khô cứng là hiện vật dàn trải theo biên niên lịch sử. Bảo tàng Nam Định hướng tới cách tiếp cận đa chiều, đó là trưng bày theo chủ đề và sưu tập hiện vật; phản ánh các thời kỳ lịch sử, xã hội trong sự vận động chung của lịch sử dân tộc. Trưng bày đã chú trọng công tác thiết kế mỹ thuật, áp dụng những phương tiện kỹ thuật hiện đại, nhằm hỗ trợ chuyển tải nội dung và ý tưởng trưng bày tới người xem một cách sinh động, tự nhiên nhất, như: lắp đặt màn hình ti vi chiếu những video clip - minh chứng, làm sáng tỏ thêm cho những chủ đề trưng bày. Đặc biệt, có sự đầu tư về trang thiết bị kỹ thuật, mỹ thuật, ánh sáng, đảm bảo tiêu chuẩn về chất lượng và đã được các nhà nghiên cứu đánh giá cao. Sau khi mở cửa trưng bày, bảo tàng tiếp tục đẩy mạnh và

* Bảo tàng Nam Định

nâng cao chất lượng trưng bày cố định, thông qua các hoạt động, như: tăng cường công tác nghiên cứu khoa học, đồng thời, sưu tầm bổ sung hiện vật cũng như các câu chuyện, làm phong phú thêm cho chủ đề trưng bày. Bảo tàng luôn tạo ra những điểm nhấn mới trong hệ thống trưng bày, tạo cho công chúng cảm giác tham quan không bị nhàm chán.

Bên cạnh hệ thống trưng bày cố định, công tác trưng bày triển lãm chuyên đề cũng được Bảo tàng Nam Định chú trọng và là một trong những hoạt động then chốt của bảo tàng. Trưng bày chuyên đề không chỉ dừng lại ở việc giới thiệu, nêu vấn đề một cách khái quát mà còn khai thác các khía cạnh chuyên sâu về một lĩnh vực văn hóa, xã hội,... đáp ứng được nhu cầu của công chúng. Thực tế, Bảo tàng Nam Định đã tổ chức trưng bày nhiều cuộc triển lãm chuyên đề, nhưng nhìn chung, những cuộc trưng bày chuyên đề của Bảo tàng chủ yếu để phục vụ các nhiệm vụ chính trị của Đảng, các sự kiện, những ngày lễ kỷ niệm do tỉnh và ngành phát động. Đây cũng là dịp để tuyên truyền, quảng bá và phát huy giá trị di sản văn hóa của tỉnh nhà. Một trong những hoạt động trưng bày chuyên đề trong những năm gần đây là phối hợp với Hội Cổ vật Thiên Trường trưng bày cổ vật tiêu biểu nhân dịp đầu xuân. Rất đông du khách về đây tham quan bảo tàng, tổ chức giao lưu cổ vật, kết hợp trải nghiệm chợ Viềng, điều đó đã tạo ra một nét văn hóa độc đáo riêng có của người dân Nam Định mỗi khi xuân về. Những cuộc trưng bày triển lãm này không chỉ thu hút công chúng đến với bảo tàng mà còn là dịp diễn ra hoạt động xã hội hóa, hiến tặng hiện vật cho bảo tàng. Đến nay, đã có 15 tổ chức, cá nhân hiến tặng hiện vật cho bảo tàng với số lượng hiện vật lên tới 1037 hiện vật.

Hiện nay, Bảo tàng Nam Định đang trưng bày chuyên đề: “Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt”. Trưng bày chuyên đề này có một ý nghĩa vô cùng quan trọng, thông qua trưng bày, công chúng nhận diện một cách hệ thống, toàn diện về bản sắc và giá trị của “Tín ngưỡng thờ Mẫu Tam phủ của người Việt” mà Nam Định là nơi khởi nguồn, quy tụ và lan tỏa của loại hình di sản văn hóa phi vật thể này. Trưng bày không chỉ là dịp tuyên truyền, quảng bá giá trị di sản văn hóa của địa phương, mà còn góp phần vào quá trình xây

dựng hồ sơ đề nghị UNESCO vinh danh là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại.

Như vậy, chính những cuộc trưng bày chuyên đề sẽ tạo ra những hoạt động mới và là động lực thu hút công chúng đến với bảo tàng. Bên cạnh đó, Bảo tàng Nam Định còn phối hợp với các bảo tàng trung ương, địa phương, đưa nhiều hiện vật tiêu biểu trưng bày triển lãm lưu động trong và ngoài tỉnh. Một trong những cuộc trưng bày gần đây và rất hiệu quả trong việc tuyên truyền, phát huy giá trị di sản văn hóa của Nam Định đó là phối hợp với Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam triển lãm “Hình tượng sư tử và nghệ thuật điêu khắc cổ Việt Nam”. Bảo tàng Nam Định đã mang đến triển lãm hơn 20 tượng linh vật nghệ thuật với các loại hình, chất liệu đa dạng. Đây là cuộc trưng bày triển lãm diễn ra dài ngày nhất và trong không gian rộng nhất - qua sáu tỉnh thành: Hà Nội, Đà Nẵng, Cần Thơ, Thành phố Hồ Chí Minh, Đắk Lắk và Thái Nguyên. Triển lãm được coi như một thông điệp giúp công chúng nhận diện, hiểu biết sâu sắc hơn những giá trị nhân văn, thẩm mỹ của các di sản văn hoá mà ông cha ta đã sáng tạo và trao truyền lại, đồng thời truyền đi bức thông điệp: không nên sử dụng biểu tượng, linh vật không phù hợp với thuần phong mỹ tục của Việt Nam.

Cùng với việc nâng cao chất lượng trưng bày, công tác tuyên truyền, giáo dục cũng được đẩy mạnh và triển khai có hiệu quả. Bảo tàng Nam Định thường xuyên đổi mới các hoạt động tuyên truyền giáo dục, hấp dẫn mọi đối tượng công chúng, đặc biệt là đối tượng học sinh. Bên cạnh việc giới thiệu trưng bày cố định, Bảo tàng tổ chức các hoạt động phong phú, hấp dẫn và sinh động, cụ thể:

- + Tổ chức hoạt động trải nghiệm: gói bánh chưng, bày mâm ngũ quả, xin chữ đầu năm, vẽ tranh, cắm hoa nghệ thuật...

- + Tổ chức trình diễn văn hóa phi vật thể, như: múa rối nước, hát Văn, hát Chèo...

- + Đổi mới, tổ chức nhiều trò chơi dân gian, như: leo cột lấy cờ, bịt mắt đập niêu, mèo đuổi chuột, đi cầu khỉ, cướp cầu...

- + Tổ chức các tiết học, thi tìm hiểu về lịch sử văn hóa của địa phương...

- + Tổ chức một số tuyến điểm tham quan hệ thống bảo tàng và tìm hiểu về di sản văn hoá tiêu biểu trong tỉnh....

Học sinh tham quan, học tập và tham gia trò chơi dân gian tại Bảo tàng Nam Định - Ảnh: Tác giả

Một trong những hoạt động giáo dục mới tổ chức và để lại nhiều ấn tượng đối với các em học sinh đó là phối hợp với các cơ sở giáo dục tổ chức hội trại vui tết trung thu xưa và nay cho các em thiếu niên, nhi đồng. Bảo tàng đã mời các nghệ nhân dân gian đến hướng dẫn cho các em thực hành làm bánh trung thu, làm đèn ông sao, nặn tò he, làm trống bỏi... Tại đây, bảo tàng đã tạo ra một sân chơi bổ ích để các em học sinh được tìm hiểu và tham gia các hoạt động trải nghiệm bổ ích, đồng thời có cơ hội được giao lưu với các bạn đến từ trường khác, và là dịp để các em rèn luyện kỹ năng sống.

Em Hoàng Thu Trang, học sinh lớp 7D, Trường Trung học cơ sở Hàn Thuyên, thành phố Nam Định phát biểu cảm tưởng khi được tham gia vào ngày hội trại này: "... hôm nay được sự quan tâm sâu sắc của Ban giám hiệu nhà trường, các thầy cô giáo, chúng em rất vui mừng và cảm động khi được đến tham gia vào ngày hội trại này. Em nhận thấy đây là một hoạt động thiết thực, rất bổ ích và ý nghĩa đối với chúng em. Bởi đến đây, chúng em không chỉ được vui chơi mà còn được tìm hiểu ý nghĩa và giá trị tết trung thu cổ truyền của dân tộc thông qua các hoạt động như: dựng và trang trí trại;

bày mâm cỗ trung thu truyền thống; thực hành các hoạt động trải nghiệm như: làm đèn ông sao, làm bánh trung thu, làm trống bỏi, nặn tò he... và tham gia các trò chơi dân gian truyền thống. Thật khó có một lời nào có thể diễn tả hết những cảm xúc hân hoan ấy".

Như vậy, những cuộc trưng bày triển lãm cố định hay lưu động của Bảo tàng Nam Định không chỉ khẳng định những giá trị văn hóa đặc sắc của địa phương mà còn giúp cho công chúng gần xa hiểu thêm về mảnh đất Nam Định - nơi khởi nguồn sáng tạo, kết tinh và lưu giữ được nhiều di sản văn hóa truyền thống của vùng đồng bằng Bắc Bộ. Và, việc thường xuyên đổi mới các hoạt động giáo dục nhằm thực hiện chiến lược lâu dài "biến công chúng tiềm năng" thành "công chúng hiện thực" để nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động giáo dục, phát huy hơn nữa giá trị di sản văn hóa địa phương. Bảo tàng Nam Định không chỉ là một điểm đến hấp dẫn mà đây còn là một trường học thân thiện - nơi tổ chức các hoạt động học tập suốt đời cho mọi đối tượng công chúng./.

M.H

(Ngày nhận bài: 19/9/2016; ngày phân biện đánh giá: 21/12/2016; ngày duyệt đăng bài: 04/01/2017).

